

CULTURA

Fundația Culturală Augustin Buzura

www.revistacultura.ro

SERIA A IV-A

nr. 6/2018 (588)

editor:
Fundația Culturală
Augustin Buzura
www.augustinbuzura.org

om liber prin cultura
BUZURA
augustinbuzura.org

revistă finanțată
cu sprijinul
Ministerului Culturii și
Identității Naționale

teme
Poet național în dezbatere
O expresie, doi termeni,
patru concepte,
nouăsprezece interpretări

TEME ÎN DEZBATERE

NICU ILIE

Poet național. O expresie, doi termeni, patru concepte, nouăsprezece figuri / 3

CULTURĂ & SOCIETATE

fabricile de cultură / Istoria

cu i mic. Povești adevărate / 20

CRONICĂ

EMANUEL MODOC

Povești despre noroc

și ghinion / 22

CONTRIBUȚII

IOAN-AUREL POP

Cum s-a înfăptuit România.

Reflecții la un secol de la 1918 / 24

CONTRIBUȚII

DIMITRA STASINOPOULOU

Fericirea. Arta de a trăi în pace, cu încredere și bucurie / 30

AUGUSTIN BUZURA

WWW.B-CRITIC.RO

Viața cuvintelor, după moartea scriitorului: Întâlniri cu Augustin Buzura / 32

ILUSTRAȚIA DE NUMĂR:

Fotografiile de DIMITRA STASINOPOULOU
Coperta: „China, Lijiang”

Fotografiile Dimitrei Stasinopoulou sunt realizate, în cea mai mare parte a lor, în locuri izolate, departe de lumea modernă. Autoarea documentează viața unor culturi fragile, propunându-și o abordare în afara senzaționalului, ocolind semnele prime ale marginalizării unor lumi și concentrându-se pe om și pe demnitatea ființei.

www.revistacultura.ro

Publicație editată de
Fundația Culturală
Augustin Buzura

Președinte:

ANAMARIA MAIOR-BUZURA

Coordonator editorial:

ANA-MARIA VULPESCU

Art Design:

NICU ILIE

Machetare:

VIZUAL GRAFICANTE PUNCT RO

Manager de proiect:

CARMEN CORBU

Adresa:

STRADA ION CREANGĂ, NR. 15-17,
SECTOR 5, BUCUREȘTI

E-mail:

cultura.fcab@gmail.com

ISSN 2285 - 5629

ISSN-L 1584 - 2894

Această ediție utilizează fotografii realizate de echipa de redacție sau obținute prin bunăvoința colaboratorilor. Ocazional, sunt folosite imagini preluate sub licență Creative Commons, cu indicarea sursei

Revista CULTURA promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor făcute în cuprinsul ei aparține autorilor articolelor.

teme în dezbatere

Poet național

O expresie,
doi termeni,
patru concepte,
nouăsprezece figuri

DIMITRA STASINOPOULOU
ETHIOPIA, OMO VALLEY, KARA TRIBE

DOSAR REALIZAT DE NICU ILIE

Mecanica simplă a logicii ar fi de părere că sintagma „poet național” se creează la intersecția concretă a mulțimii poezilor și a mulțimii elementelor ce obiectivează construcția spiritului național. Însă, cu toată fermitatea ei, logica e inutilizabilă aici: conceptul de poet național e mult mai mult și mult mai puțin. Sediul conceptului nu este literatura, ci politica; substanța lui nu e estetica, ci statul.

Eminescu este un nume, unul dintre multele vehiculate la nivel european și la nivel mondial. Fiecare stat are identificat un asemenea poet, în multe dintre ele identificarea e sigură: publicațiile de specialitate din fiecare țară pun o asemenea etichetă, toate, uneia și aceiași persoane. Sunt, de regulă, țările unde sintagma

este încărcată cu foarte mult sens și are mize majore culturale și politice. În alte țări conceptul este valorizat accidental, etichetarea e mai puțin precisă, figurile la care se aplică sunt uneori numeroase. Pentru literatura engleză, una care nu a aderat organic la un asemenea concept centralist și (pe alocuri) mesianic, specific mai degrabă culturilor germană și franceză din perioada postnapoleoniană, rolul de poet național îi este atribuit lui William Shakespeare, pentru contribuția în dezvoltarea limbii engleze, dar și lui William Black, William Wordsworth și Samuel Coleridge, fiecare reprezentând fațete ale conceptului, așa cum este el reflectat în alte culturi europene.

Fără a avea o ideologie explicită și clar formulată, conceptul de poet național se definește prin trăsături care transcend particularul fiecărei țări, având ca dominante: stilul romantic, activitatea politică, viziunea „progresistă” (ghilimelele

DIMITRA STASINOPOULOU, BHUTAN

se datorează erodării conceptului în viziunea contemporană, în timp ce epoca romantică îi conferea un conținut precis), apartenența la „secolul națiunilor”, cum poate fi numit secolul 19, contribuții recunoscute la lexicul, sintaxa sau conotativul limbii, aderența la simboluri etno-culturale, practicarea unor teme istorice (predominant în forma poemului epic), capacitatea de a fi instituționalizați în forma canonului prin cel puțin o operă desăvârșită. Totuși, deși reprezentative, aceste trăsături nu sunt și generale: Georgia îl celebrează ca poet național pe Șota Rustaveli, autor de secol 13, azerii pe Fuzûlî (sec. 15), iranienii pe Firdoûsi (sec. 10), grecii pe Homer (alături de romanticul Dionysios Solomos), iar italienii pe Dante – la pachet cu Leopardi, Carducci și D’Annunzio. Exemplele sunt mai multe. Canonizarea unui poet național este, în primul rând, un statement, iar acesta poate lua fie forma unei declarații de independență, fie pe cea a clamării unor rădăcini vechi, pierdute și regăsite. Deși în aparență static, conceptul de poet național este, de fapt, un întreg narativ, unul dintre cele ce definesc o națiune, justifică un stat, încercându-l cu *mithos* și cu *pathos*.

În țările postcoloniale statutul de poet național este conferit unor autori de secol 20, implicați fie în lupta anticolonială, fie în impunerea statalității locale. Poetul național din Angola este Agostino Neto, nimeni altul decât primul președinte; totuși, el este autor de limbă portugheză. La fel, în Senegal, eticheta este aplicată lui Léopold Sédar Senghor, fost președinte al țării, dar membru al Academiei franceze. În Birmania poetul reprezentativ este Min Thu Wun, el însuși politician și tată al unui președinte din mileniul 3. În Venezuela poziția este disputată de un fost președinte și de un fost ministru. Exemple similare vin din Pakistan, Arabia Saudită, Etiopia, Ecuador sau Chile. Particular, în America Latină există o generație a poezilor romantici, asumată identitar de statele formate în secolul 19, dar și o generație postbelică ce a putut „detrona” romantici mediocri, fie prin forța estetică (cuplată cu recunoașterea internațională), fie prin angajamentul în noi direcții politice acolo unde așezământul intern a fost serios afectat de dinamica postbelică (îndeosebi influența marxistă) și de fracturi etnice sau sociale.

Nu doar statele propriu-zise au poeți naționali.

Catalunia, ca și Galicia sau Țara Bască, în Spania, își justifică pretențiile independentiste inclusiv prin asumarea unor figuri artistice care sunt nominalizate ca poeți naționali. Flandra este într-o situație similară, deși centrifuga etnico-politică este mai mică, cel puțin prin prisma unor evenimente recente. Scoția și Țara Galilor, regiunea quebecheză, Frisia, Osetia de Nord sunt alte exemple. În cazul statelor apărute în perioada foarte recentă, la sfârșitul secolului 20 sau chiar în secolul 21, practica arată că ele au apărut direct cu poeți naționali. Aceștia au fost considerați apriori printre ingredientele unei „națiuni”, de fapt ale unui stat. Chiar și atunci când statele sunt doar virtuale, câmpul noetic pe care se bazează tendințele lor secesioniste are printre elementele centrale asemenea constructe simbolice și emoționale.

Există și situații, întrucâtva paradoxale, de poeți naționali interculturali. Adam Mickiewicz este asumat ca poet național în Polonia, Lituania și Belarus. Scriitor romantic reprezentativ pentru cultura slavă, dar oponent al Rusiei țariste, el a folosit ca sursă de inspirație folclorul zonal, iar poemele sale eroice au fost asumate ideologic de mișcări revoluționare din toate cele trei țări.

O singură femeie își face loc pe lista mondială a poezilor naționali: Pauline Johnson (Canada). Câteva alte țări (Estonia, Republica Srpskaia, Australia, Chile) propun poetese importante, inclusiv din perioada romantică, dar prim-planul e deținut de figuri masculine.

Mickiewicz s-a născut în Belarus din părinți polonezi și a locuit în Vilnius înainte de a se exila în Franța. Un istoric al fenomenului, John Neubauer, trece în revistă și alte cazuri: Petöfi, născut Petrovici, avea origini slovace; episcopul Njegos este revendicat deopotrivă de Serbia și Muntenegru. (Este citat și cazul lui Eminescu pentru renunțarea la numele de Eminovici, cu rezonanțe slave care ar fi putut interfera negativ cu mesajele sale ce făceau opoziție panslavismului).

Nu în toate cazurile eticheta de poet național a apărut organic, ca element de autodefinire în strategia identitară, asumat fățiș de entități statale. În unele cazuri, cu precădere în cele postcoloniale,

DIMITRA STASINOPOULOU
ROMÂNIA, BUCUREȘTI

dar și în spațiul anglo-saxon, lipsește retorica și metodologia necesară unui asemenea construct cultural-politic, iar persoanele desemnate pe asemenea liste reflectă doar influența și notorietatea unor scrieri ale lor sau sunt impuse de practicile schimburilor culturale internaționale. În general, intensitatea ideologică a conceptului poate fi analizată pe două axe de referință – volumul și complexitatea creației artistice („gradul de sofisticare culturală”, pentru a păstra o expresie a lui Virgil Nemoianu) și vechimea statelor –, iar importanța acordată poezilor naționali desenează clopote pe cele două axe. Franța, Spania, Austria, Anglia, Statele Unite manifestă un interes marginal pentru o asemenea etichetă, în timp ce Slovacia, Bulgaria, România, Ungaria etc. manifestă un interes constant. De altfel, nucleul dur în această materie îl constituie statele central-europene. Dimpotrivă, importanța redevine marginală în cazul țărilor din ceea ce până nu de mult se numea „lumea a treia”.

Dacă opera lor este în mod natural obiect de studiu pentru critica și istoria literară, lucrările

relevante asupra fenomenului poezilor naționali vin din sociologia culturii și din literatura comparată. Printre cele mai importante sunt volumele apărute la Compania Editorială John Benjamins (cu participarea universităților din Philadelphia și Amsterdam) care cuprind studii tematice asupra poeziei romantice și asupra istoriei culturale. Coordonat de John Neubauer, volumul IV din „Istoria culturilor literare din Estul Europei Centrale”, apărut la Benjamins, dedică un spațiu amplu poezilor naționali din acest areal. Studiul despre Mihai Eminescu este realizat de Călin-Andrei Mihăilescu. La aceeași editură, volumul „Poezia romantică” oferă o analiză multifacțată a relației dintre poezia romantică și proiectele naționale. Virgil Nemoianu și Monica Spiridon semnează studii despre emergența poezilor naționali, respectiv poezia românească și narativul marelui romantism. Pretutindeni citate, asemenea lucrări rămân tributare comparativisticii: reușesc să contureze elemente categoriale, dar privirea lor este predominant către operă și artist, ca și cum acestea ar purta ele însele toate elementele canonizării. Totuși,

DIMITRA STASINOPOULOU, VIETNAM, HOI AN

DIMITRA STASINOPOULOU
CUBA, HAVANA

chiar Neubauer observă că poezii identităților naționale sunt mult mai numeroși (exemplele lui sunt Ady Imre, Lucian Blaga, Czeslaw Milosz, Tomas Vlenkova, Jeaan Kaplinski) dar, pentru că ei s-au manifestat târziu după formarea națiunilor lor politice, nu au mai putut atinge statutul predecesorilor din secolul 19. Concluzia pe care el nu o trage este că titlul de „poet național” este o creație etatistă, care ține de vârsta statului și a culturii, de dinamica internă a acestora, în cel puțin aceeași măsură ca și de opera efectivă a autorilor cuprinși în acest concept.

Încercările de sociologie culturală au mai multă cuprindere întrucât urmăresc vârstele, etapele și transformările în percepția publică și în instituționalizarea acestei categorii de artiști. Un exemplu este studiul dedicat de Jernek Habjan poetului sloven France Preseren (1800-1849), al cărui „cult” a evoluat în secolul 20 de la a fi considerat un proto-partizan, apoi un proto-socialist, un proto-antifascist, proto-marxist sau proto-disident, în funcție de autorii care îl decodau și de contextul politic. Un traseu similar pentru receptarea lui Eminescu poate fi urmărit în cartea lui Mihai Iovănel, „Ideologiile literaturii”. Ibidem, Taras Șevcenko, poetul național al Ucrainei, a trecut de la statusul de chip dintr-o galerie cu scriitori sovietici la cel de figură centrală a noului stat de la Kiev și a căpătat noi valențe în timpul Euromaidanului, când a fost una dintre sursele de inspirație pentru scandări, sloganuri, benere, pancarte, cântece, alte forme de manifestare, în

Ideea de „poet național” este justificată de o prezență tutelară a unei personalități. Se studiază în școală, vorbitorii limbii sale îi știu pe dinafară sintagme sau versuri, devenite proverbiale, chiar dacă nu știu totdeauna cui să le atribuie și din ce operă fac parte. Nu rareori poetul național întemeiază practic limba, produce o revoluție ori o punere în matcă a limbii (Dante de pildă) sau inventează noi termeni care rămân în acea limbă cu accepțiunea din opera lui (Shakespeare). După cum țara și limba sunt mai vechi sau mai noi, poetul național aparține unui secol sau altuia. La noi, poetul național (sintagmă statuată de G. Călinescu prin titlul unui capitol din Istoria... sa) este Mihai Eminescu. Locul său în canonul literar este acesta. E interesant că într-o cultură veche, precum cea franceză poetul național e Victor Hugo, cu toate lamentările legate de acest fapt. Nu putea fi, să zicem, Ronsard. La bulgari, poetul național e Hristo Botev din motive diferite față de Eminescu, care țin de activitatea sa revoluționară și moartea în luptă. Fiecare popor își „alege” printr-un plebiscit neoficial „poetul național”. Acel nume care vine în minte, primul, oricărui vorbitor al limbii respective. Odată „ales”, el nu mai poate fi detronat. Sunt și cazuri mai speciale. Tot G. Călinescu scrie că „Biblia evreilor ține loc de zece Shakespeare”.

Horia Gârbea

[8] teme în dezbatere

www.revistacultura.ro

citare propriu-zise și în adaptări contextualizate (v. Giovana Siedina în „Studi Slavistici” 12/2016). Astfel, poetul național poate fi văzut ca fiind un concept fără o substanță proprie, alimentat din fluxul politic și ideologic. Receptarea sa, întotdeauna mediată, are caracterul istoric și instabilitatea oricărui alt concept politic.

De remarcat că nu există și „prozator național” sau „dramaturg național” sau „sculptor” sau „arhitect”, cu atât mai puțin „chimist național” sau „matematician național”. Chiar dacă și în (unele) asemenea discipline există manifestări identitare, poate și persoane care ar putea umple roluri de acest tip, validarea formală nu se produce. Concluziile comparativisticii sunt că poezia în epoca romantică nu își pierduse cu totul urmele colaborării cu religia; că ea păstra – dacă nu în opera ca atare, în imaginea ei publică – elemente de sacralitate ce au putut fi instrumentalizate în cadrul ideologiei naționale. Este citat Petöfi care, într-un vers, vorbește explicit despre poeți ca fiind stâlpi ai credinței. Omologarea poetului cu profetul a avut un loc privilegiat în cultura romantică. În mod particular, o asemenea concepție poate fi văzută ca bază a conceptului de „poet național”. De asemenea, titlul de „poet național” se acordă,

Meritele lui Eminescu sunt incontestabile. A avut o enormă putere de control asupra limbajului, o fantezie profundă, o metafizică personală și o filosofie a istoriei, era bine educat, studiasse în universități germane și austriece, știa mai multe limbi străine și avea cunoștințe dintr-un mare număr de domenii. În plus, viața lui privată a fost tragică: a trăit mai mult în sărăcie, era pesimist și nefericit, viața erotică era ghinionistă și dezordonată, iar în ultimii ani ai vieții suferise de o boală nervoasă severă, astfel încât a sfârșit într-un azil de boli mintale. Combinația dintre forța intelectuală, reușitele poetice și tragedia personală s-au dovedit irezistibile pentru o largă audiență. Grupul de la „Junimea”, care încercase să atribuie și altora rolul de „poet național” (lui Vasile Alecsandri și lui Samson Bodnărescu), a găsit astfel nu doar pe cineva capabil să înlocuiască poezia tradiționalistă și, oarecum, stătută a generației precedente, ci și o soluție durabilă, o figură majoră până în zilele noastre.

Virgil Nemoianu, „«Poeții naționali» în perioada romantică: apariție și importanță”, în „Romantic Poetry”, vol. 7, editor Angela Esterhammer, John Benjamin Publishing, 2002

DIMITRA STASINOPOULOU
MOROCCO

DIMITRA STASINOPOULOU, BHUTAN

informal, postmortem (contraexemplele sunt rarissime). Acest fapt, și el, duce la posibilitatea „cultului”. Nu doar că este un construct politic, dar este unul de natură emoțională, iar acceptarea sa publică este departe de a fi un act de receptare critică și mult mai în vecinătatea credinței.

Stat, limbă, *pathos*, canon – aceștia ar fi descriptorii esențiali ai conceptului. Dimensiunea estetică este opțională. Parte dintre poeții naționali au poeme de mare întindere (mai întodeauna cu temă istorică sau politică), alții au doar imnuri (cum ar fi imnul național) sau ode. De la caz la caz: mai bine sau mai rău lucrate. Nici măcar expresivitatea textelor nu primează, cum nu o face nici prozodia: important este ca versurile să fie angajante, să genereze emoție socială. Și nu e vorba despre poezia patriotică (reprezentată doar de unii dintre poeții naționali), ci de una eroică, aptă să genereze imaginar colectiv.

Mileniul 3, internetul, economia globală, consumerismul, transporturile facile, integrarea supranațională, convertibilitatea, multiculturalismul, principiile societății deschise au erodat, pe multiple direcții, bazele ideologiei naționale și, implicit, conceptul de poet național. Studiile de filosofie politică notează atât criza naționaliilor, așa cum au fost definite în perioada modernă, cât și a surselor de legitimare a lor prin eroism și sacrificiu, elemente romantice care converg spre ideea de poet central, stâlp al statului (sau stâlp al lui Dumnezeu, după cum zicea Petöfi). Ernest Gellner este unul dintre autorii reprezentativi pentru analiza recentă a ideologiei naționale. El notează convergența

Poeții naționali nu sunt specifici doar Europei Centrale și nu toate țările din regiune au poeți naționali. În Croația și Slovacia, mai mulți scriitori sunt candidați posibili, Dar niciunul nu a atins un asemenea statut. Ludovit Stur, creatorul standardului lingvistic pentru limba slovacă, nu a fost un mare poet; Jan Kollár a fost un panslavist care a trăit în Pesta; alții, și îndeosebi Ján Botto, au fost importanți, dar nu în mod decisiv pentru a umple un asemenea rol. O propunere cu mai mare justificare ar fi Hviezdoslav, dar el a scris la începutul secolului 20. Într-adevăr, se poate argumenta că poeții naționali au apărut în perioada romantică a deșteptărilor naționale, dar numai dacă această deșteptare s-a produs după ce țara în cauză a fost expusă la modernism. [...]

Pentru Mickiewicz, Mácha, Petöfi și Botev cerebrările publice ca poeți naționali au fost posibile doar când ocupația străină a încetat sau a luat forme mai slabe. În cazul lui Botev, cerebrarea a început la doi ani după moartea sa, când Bulgaria a devenit independentă (a căpătat autonomie – n.trad.). Moartea sa l-a făcut aproape instantaneu „un sfânt venerat de toate sectele și denominările din jur” (Penev în 1922). Eminescu a devenit venerat ca „un sfânt, un geniu, un profet” după moartea sa din 1889, dar „sacrificiul” pentru România a fost privit ca mai degrabă spiritual decât fizic. Toți poeții naționali, cu excepția lui Mickiewicz și a lui Bialik, au murit tineri: Petöfi și Mácha la 26, Botev la 28, Njegos la 38, Eminescu la 39, iar Preseren la 49 de ani.

John Neubauer, introducerea la „Figuri de poeți naționali”, în „History of the Literary Cultures of East-Central Europe: Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th Centuries”, John Benjamin Publishing, 2010

DIMITRA STASINOPOULOU
ETHIOPIA, OMO VALLEY, SURMA TRIBE

dintre industrializare și epoca națiunilor, rolul esențial în cadrul acestora a unei culturi unice, impusă totalității populației prin sistemul școlar și prin controlul academic asupra limbii. Cultura și limba sunt coduri a căror precizie este dictată de comunicarea birocratică și tehnologică specifică perioadei industriale. Însă, în postindustrialism (analiză pe care Gellner nu o mai face), când ponderea sectorului secundar (industria) a scăzut sub 20%, iar sectorul primar (agricultura) păstrează o singură cifră atât în PIB, cât și în ocuparea populației, principiile și metodele secolului 19 devin radical inactuale. Conceptul de poet național, ca orice alt ax al unor culturi centralizate, este repus în dezbaterile publice. Totuși, cele ce se

topesc sunt frontierele; centralitatea culturală se păstrează și trece de la național la supranațional; nevoia de identități persistă, la fel și utilitatea unor coduri lingvistice și culturale cu un grad de omogenitate, capabile să ușureze comunicarea și să reducă entropia socială. Asta face ca esența dezbaterii să devină: va fi viitorul unul tulbure, eroic și romantic, potrivit cu moștenirea culturală a ultimei sute de ani; va fi unul instrumental, esențializat, minimalist, funcționarist, mai degrabă prozaic; sau, *tertium datur*, unul haotic, divergent, suprarealist, a-critic, an-ierarhic, plin de *persona* și de proaste înțelegeri? Răspunsurile pot veni și din literatura comparată.

DIMITRA STASINOPOULOU
BURMA, INLE, LAKE,

Poetul M. Eminescu, publicat [în manualele școlare] cu maximă parcimonie de-a lungul anilor staliști din cauza pozițiilor sale naționaliste, adesea radical-xenofobe, parcurge în mai puțin de un deceniu o modificare dramatică de tratament: dacă în 1961 descrierea sa este neutră, evitând adjectivele inflamate, în 1965 el apare drept „cel mai mare și mai iubit scriitor al nostru, genial poet”, pentru ca în 1969 să marcheze suprema canonizare: „cel mai mare poet al românilor”. [...]

Un dosar tematic dedicat ireverențios poetului în 1998 de revista „Dilema” trezește unul dintre marile scandaluri culturale ale postcomunismului, opunând o tabără care relativizează importanța lui Eminescu unei tabere care vede în el un arheu al neamului românesc. În „Argument”, Cezar Paul-Bădescu fixa liniile discuției: „Ce a mai rămas din Eminescu astăzi, după ce a fost mortificat și folosit în interesul tuturor, după ce – fapt emblematic, deși uzual peste tot în lume – s-a transformat într-o bancnotă, devenind astfel marfă?”. [...] Reacțiile la acest dosar vor fi disproporționate, cauzate și de detaliul că „Dilema” era o publicație finanțată de Parlament prin Fundația Culturală Română, așadar din bugetul public. Reacțiile cele mai intense și mai ridicole aparțin unor

scriitori basarabeni pentru care Eminescu atinge dimensiuni curat religioase prin calitatea lui de a reprezenta statul național. Astfel, Leonida Lari, deputat PRM, într-o intervenție în plenul Camerei Parlamentului României la 10 martie 1998, vorbește chiar de un atac la adresa României: „E vorba de un atac politic organizat la adresa celui mai mare scriitor al românilor. După ce detractorii Statului Național Român au atacat Biserica, Armata Națională, Învățămintul, s-au pomenit că au mai rămas niște citadele neatacate în Țară: cea politică și cea culturală. Mihai Eminescu fiind cel care a perfecționat viziunea naționalismului, grupul cu pricina a tăbărit pe el ca o haită de șacali, voind să-i umbrească spiritul și să-i tulbure eternitatea”. Iar Mihai Cimpoi perorează [...], văzând în dosarul din „Dilema” un „caz monstruos, unic în lume, fiindcă nu am auzit vreun german înjurându-l pe Goethe sau vreun rus punând la îndoială măreția lui Pușkin (academicianul D. Lihaciov spunea: Pușkin este Tatăl nostru, al rușilor). Să ne fie acum rușine să spunem că Eminescu este Tatăl nostru, al românilor? Este bine să spunem, cu Ștefan Augustin Doinaș, că Eminescu are limite?”.

Mihai Iovănel, „Ideologiile literaturii în postcomunismul românesc”, Editura MNLR, 2017

DIMITRA STASINOPOULOU
VIETNAM, HUE

Hristo Botev

(1848, Imperiul Otoman – 1876, Imperiul Otoman)

Poet național bulgar, revoluționar și luptător antiotoman. A locuit la Odessa, în Basarabia și la București. A murit în luptă într-o acțiune militară de la începutul războiului ruso-turc. A publicat un singur volum de versuri, împreună cu un camarad de arme. Bulgaria și-a câștigat independența în 1908.

Hagi Dimităr

(fragmente)

Sus, sus, în munte, trăiește încă,
Geme puternic, scaldat în sânge –
În coastă-l arde o rană adâncă
Viteazul tânăr, bărbatul crâncen.

Pușca, alături – lemnul și fierul
Sabia, albă, în două ruptă.
Ochii în ceață, capul mai luptă,
Gura-i blestemă lumea și cerul!
[...]

Acel ce cade în lupta sfântă,
Nepieritor e: îl plâng ponoare,
Fluvii, văzduhul, aezii-l cântă,
Îl plâng, în codri, crudele fiare.
[...]

Reprodus după „Gândirea” nr. 6, 1942 (f.trad.).

Aleksandr Pușkin

(1799, Imperiul Rus – 1837, Imperiul Rus)

Poet, dramaturg, prozator, autor și personaj romantic. A locuit la Odessa și la Chișinău, în exil. A scris în rusă și franceză. Cele mai importante opere sunt „Evgheni Oneghin” („roman în versuri”), „Poltava”, „Ruslan și Ludmila”, „Fântâna din Bahcisarai”. Scrierile sale sunt istorice și

folclorice și doar unele au subtext politic.

Șalul negru

(fragmente)

La șalul cel negru mă uit în tăcere
Și sufletu-mi rece e nemângăiat,
Pentru că de jale, de chin și durere
Este sfâșiat!
Eu astăzi la lume a spune voiesc,
Din care pricină cumplit pățimesc.

Când eram mai tânăr iubeam cu dulceață
O gingașă greacă cu părul frumos,
Cu negre sprincene, cu rumână față
Și trup mlădios;
Căci atunce lesne în amor credeam,
Și amărăciunea-i încă n-o știam.
[...]

Văzui fărădelege, văzui pângărire!
Pe-un arman în brațe ținea strâns la sân,
Ș-a lor buzi lipite arătau simțire,
Numai prin suspin.
Iute ca un fulger paloșul am scos...
C-o cruntă lovire i-am prăvălit jos!

Apoi a lor trupuri călcând cu turbare,
Priveam a fetei chipul cel plăcut,
Gurița-i deschisă cerea sărutare
Ș-într-acelel minut.

Atunci de pe capu-i șalul am luat,
Ș-am șters în tăcere fierul sângerat.
[...]

Nici minut, nici oară nu mai am de-atunce
De-amor, de odihnă, ci numai de chin,
Nu mai am ochi negri să mai sărut dulce,
Viața mea-i suspin!

La șalul cel negru în tăcere cat,
Și tristul meu suflet e nemângăiat!

Reprodus după „Curier de ambele sexe”, nr. 6 [1837],
traducere de Costache Negruzzi.

DIMITRA STASINOPOULOU
BHUTAN

DIMITRA STASIPOULOU, ROMÂNIA, TRANSILVANIA

Mihai Eminescu

(1850, Principatul Moldovei – 1889, Regatul României)

Poet și prozator român. A publicat un singur volum antum. Subiectele naționale și-au găsit rar loc în opera sa poetică, ale cărei tematici sunt erotica și filosofia. Mult mai implicat politic a fost ca jurnalist. Opera principală este poemul „Luceafărul”. Scrieri cu caracter național sunt „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, „Doină”, „Scrisoarea a III-a”, „Rugăciunea unui dac”. România și-a câștigat independența în 1877, pe durata vieții poetului. Cu o influență politică redusă în timpul vieții, canonizarea sa a început cu articolul „Eminescu și poeziile lui”, publicat de Titu Maiorescu în 1889, la scurt timp după moartea poetului: „Pe cât se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbei naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești.”

Scrisoarea I

(fragmente)

[...]

La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns,
Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns;
Fu prăpastie? Genună? Fu noian întins de apă?
N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă,
Căci era un întuneric ca o mare fără-o rază,
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochi care s-o vază,
Umbra celor nefăcute nu-ncepuse a se desface,
Și în sine împăcată stăpânea eterna pace.
Dar deodat-un punct se mișcă... cel întâi și singur!
Iată-l
Cum din haos face mumă, iară el devine tatăl!
Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boala
spumii,

E stăpânul fără margini peste marginile lumii,
[...]

Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați.
Ne succedem generații și ne credem minunați.
Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul;
În acea nemărginire ne-nvelim, uitând cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-ndărātu-i și nainte-i întuneric se arată.

[...]

Cum s-o stinge, totul piere, ca o umbră-n întuneric,
Căci e vis al neființei universul cel himeric...

[...]

Reprodus după Wikisource.

Karel Hynek Mácha

(1810, Austria – 1836, Austria)

Poet național ceh. Autor al uneia dintre primele capodopere în limba vernaculară. Nu a aderat la mișcări revoluționare propriuzise. Cel mai important poem este „Mai”. În secolul 20 versurile sale au fost considerate ca premergătoare ale suprarealismului. A fost numit poet național încă din sec. 19, de către reprezentanții grupării pentru resuscitarea spiritului ceh (1770-1848). Cehia (Cehoslovacia) și-a obținut independența față de Imperiu în 1918 și s-a separat de Slovacia în 1993.

Melancolie

(fragment)

[...]

Atât de rar bucuria mi-a luminat ochii!
Și-ndată ce-am trecut prin ușile copilăriei
Nori de tristețe m-au făcut prizonier.

[...]

Floarea înflorește o singură dată.
Dar asta să fie viața ce-mi apărea în vise,
Promisiunea copilăriei mele?

[...]

– „Să îți ștergi ochii!” Îmi spune.
„Vezi aceste morminte, crezi că morții dorm fără vise?”

Nu. Căci o lume îi bântuie.
Și în această lume nouă, ei își visează dimineața!"

– Acei morți tăcuți? Pot ei să viseze?
Că sunt vii din nou? Și vor să o facă?
Sau cineva forțează bățile inimii lor?
Cine, atunci, le impune-acest vis?
Mort, trebuie să-mi visez din nou tinerețea
Și iarăși să văd dispărând umbra ei?
[...]

Traducere din franceză după revista „Poésie”, 10-11, 1936.

Victor Hugo

(1802, Republica Franceză- 1885, Republica Franceză)

Poet, dramaturg și romancier. Datorită opoziției față de al doilea Imperiu francez, s-a refugiat la Bruxelles și în insulele de pe coasta bretonă (1851-1870). Cele mai importante opere sunt romanele („Mizerabilii”, „Cocoșatul de la Notre Dame”) și cele dramatice („Ruy Blas”). Volumele de poezie cele mai apreciate sunt „Pedepsele” și „Legenda secolelor”, antinapoleoniene, scrise în perioada exilului.

În umbră

(fragmente)

[...]

Destul, o flux! E vremea de-acuma să cobori,
Prea te-ai suit departe. Mai mult ca-n alte ori.

[...]

De superstiții, mituri de zeei-nchipuiți
Să nu te-atingi ! Sunt lucruri prea sfinte! Taci și
pleacă!

N-am pus, aceste ziduri, zadarnic să se facă

În jurul omenirii, cu turnuri pân- la cer!

Dar văd că urci într-una și nu-ncetezi să zbieri.

Iar valu-ți duce totul, și-l frânge, și-l despică.

Se duc și legea veche și biblia antică -

Zăresc cum eșafodul de-acum l-ai și târât.

Să nu te-atingi de rege! O, cer! L-ai doborât!

Ferește-i pe cei sacri! Vai, apa-i copleșește.

Oprește! E județul. E preotul. Oprește!

Destul! Îți spune Cerul, flux dârz, ucigător.

N-ascuți? Mă-nghiți pe mine? O, Doamne, ajutor!

[...]

Reprodus după Viatasiopera.ro, traducere de Lazăr Iliescu

William Shakespeare

(1564, Anglia - 1616, Anglia)

Dramaturg și poet. Opera sa cuprinde 39 de piese de teatru, 154 de sonete și două poeme epice. Nu face parte din galeria romanticilor (pe care îi precede cu două secole) și foarte puține dintre versurile sale au putut fi etichetate ca fiind patriotice.

Sonetul XXIII

Actorul slab e sufocat de trac,
Greșește replicile lui din teamă.
Cel dominat de ură, ca un drac,
În luptă, va rata de bună seamă.
Deci eu, intimidat, uit să rostesc
Cuvintele iubirii, ca la carte,
Și forța dragostei o risipesc
Tocmai din vina ei, în mare parte.
Vai! Lasă-mi cărțile să-ți spună doar
Tăcând, tot ce din suflet vreau să-ți zic:
De dragoste și de răsplata ei, măcar
Că limba nu mi-e bună de nimic.

Citește ce iubirea mea cea mută
A scris cu arta ei neîntrecută.

Sonetul XXV (25)

Îi las sub steaua lor pe-aceia care
Se scaldă-n titluri și onor, iar eu,
Ce n-am noroc de-asemena favoare,
De bucuria mea îmi văd, mereu.
Cei răsfățați de prinți sunt ca o floare
De gălbenea - când se încruntă cei
Care i-au alintat, pe loc dispare
Și înflorirea-n soare pentru ei.
Războinicul rănit, ce-a biruit
În mii de bătălii, doar una pierde?
De toată gloria lui este lipsit,
Uitat și șters din cărți pe loc se vede.

Eu, ce-s iubit, la rândul meu iubesc -
Nu-s izgonit și nici nu părăsesc.

Sonetul CXXII

Caietul dăruit de tine-l țin
În creier, totu-i scris în amintire
Și va rămâne-n vremuri care vin
Spre veșnicie chiar și nemurire.
Măcar cât inima și mintea mea
Vor exista, te vei păstra și tu,
Nu te va șterge nimeni din acea

DIMITRA STASINOPOULOU
MYANMAR, MANDALAY BRIDGE

Filă înscrisă-n mine, sigur nu.
Bietul caiet nu poate consemna
Prea multe, iar iubirea conturi n-are.
Îl las nescris, căci e firesc așa:
Să țin eu scorul fără încetare.

Când te-aș nota pe foi să te țin minte,
Amnezic m-aș numi, mult înainte.

Traduceri de Horia Gârbea.

Reproduse prin amabilitatea traducătorului.

Taras Șevcencko

(1814, Imperiul Rus – 1861, Imperiul Rus)

Poet și pictor ucrainean. A scris în rusă, slavonă și ucraineană. A activat într-o mișcare subversivă de la Kiev care milita pentru federalizarea imperiului țarist și pentru o politică liberală. Între 1845 și 1857 a fost exilat în Urali. Cele mai importante opere literare sunt poezille din volumul „Bardul” („Kobzar”, 1840). Federalizarea Rusiei s-a produs în 1917, iar liberalizarea și independența Ucrainei au avut loc în 1991.

Gânduri ale mele, gânduri

(fragmente)

Greu cu voi în viață, gânduri,
Ale mele gânduri,
Pentru ce hârtia umpleți
Doar cu triste rânduri?...
[...]

Gânduri, ale mele gânduri,
Scumpe flori-odoare!
V-am crescut, v-am îngrijit eu –
Un' să v-ascund oare?

Mergeți, flori, în Ucraina,
De ea s-aveți parte,
Voi – orfane pe sub garduri,
Eu – murind departe...

Reprodus după „Curierul ucrainean”, 307-308, 2016,
traducere de Ion Cozmei.

Sándor Petőfi

(1823, Austria – 1849, Austria)

Poet și revoluționar maghiar. Principalele opere sunt „Viteazul Ioan” și „Cântec național”. A fost unul dintre liderii revoluției maghiare de la 1848 și lider militar în conflictele cu armata austriacă, cu revoluționarii transilvăneni și cu armata rusă (venită în sprijinul Imperiului Habsburgic). A murit în bătălia de la Sighișoara, contra armatei țariste. Ungaria a devenit independentă în 1918.

Eroi în zdrențe

[...]

Azi spada nu mai zângănește
Și pușca ruginită doarme.
Dar e război!... în luptă însă
Slujesc idei în loc de arme.

Acolo stau și eu în luptă,
Între soldații ăstui veac!
Eu lupt cu versuri: un războinic
E orice cântec care-l fac.

Ostași în zdrențe, dar eroici,
Dintr-înșii laș nici unul nu-i...
Și vitejia face cinstea
Unui ostaș, nu haina lui!

Și nu mă-ntreb eu: după moarte-mi
Trăi-vor cântecele mele?
Să piară, de li-i scris, în luptă,
Eu nu mă îngrijesc de ele.

Dar sfântă-i cartea unde-or zace
Ideile-mi de mult uitate:
Mormânt d-eroi care muriră
În lupta pentru libertate!

Reprodus după Sándor Petőfi, „Poezii alese”, 1897,
traducere de Șt. O. Iosif.

Adam Mickiewicz

(1798, Imperiul Rus – 1855, Imperiul Otoman)

Poet național în Polonia (unde este considerat unul dintre Cei trei barzi, alături de Juliusz Słowacki și Zygmunt Krasiński), în Belarus și în Lituania. Opera de referință este „Pan Tadeusz”. Mickiewicz a fost direct implicat în lupta antițaristă a regiunilor din vechiul ducat al Lituaniei. A fost exilat timp de cinci ani în Siberia, apoi a plecat la Roma, Paris și Istanbul pentru a organiza revolte antirusești. Polonia și Lituania și-au cucerit independența în 1918, iar Belarus în 1991.

Pan Tadeusz

(fragment)

[...]

Copaci ai țării mele! Pe câți din voi, pe an,
Vă taie negustorul sau alt topor dușman,
De n-au nici cântareții pădurii adăpost,
Nici barzii, căror umbrele voastre dragi le-au fost
Ca pasării? Căci teiul lui Ian din Cearnoles
Foșnise nu o dată în stilul său ales,
Și ce minuni nu scoase cazacul cântăreț,
Goșcinschi, ascultându-și stejarul vorbăreț!

[...]

Pe jos, păreau căzute orașe în ruină:
Aci, se răsturnase un fag ce, din țărână,
Asemeni unui mare schelet, părea țâșnit;
De el, coloane frânte ce parcă s-au proptit
De-un zid, stau rezemate mari trunchiuri

rămuroase

Pe care putregaiul jumate le mâncase,
Dar cărora verdeța un gard le-a împletit;
Dincoace-n adâncime, e groaznic de privit:
Pe-acolo-și au sălașul ai codrului stăpâni,
Și lupul sur, și ursul, și mari sălbăticiuni;

În pragul lor se vede un vraf de oseminte
Neroase pân' la capăt de oaspeți fără minte.
[...]

Reprodus după Adam Mickiewicz, „Poezii”, 1956, traducere
de Miron Radu Paraschivescu.

Henrik Wergeland

(1808, Norvegia – 1845, Norvegia)

Poet și dramaturg norvegian, s-a remarcat
activ în luptele de stradă pentru menținerea
autonomiei în cadrul uniunii regale cu Suedia.

Câinele

(fragment)

[...]

Pe câine nu-l voi bate, nu,
Ci-l voi mângâia tot lin
Să miște coadă fericit,
Să-mi fie prieten bun
Astfel de prietenie vreau.

Reprodus după Republica.ro,
traducere de Steinar Lone.

Si Mohand

(1848, Republica Franceză – 1905, Republica Franceză)

Născut în Algeria, la scurt timp după ce a fost
anexată de francezi, Si Mohand a fost marcat de
represiunea de după revolta din 1871, în urma
căreia mai mulți membri ai familiei au fost uciși,
alții exilați, iar proprietățile confiscate. Poezia sa
reprezintă o formă de rezistență pasivă.

Wallah

(fragment)

O să compun un poem
Doamne te rog să fie frumos
Peste tot să ajungă.

Cine-l va auzi îl va scie,
Nu și-l va face parte
Iar înțelepții îl vor înțelege...

[...]

Reprodus după „Logos și Agape”, traducere de George Anca.

DIMITRA STASINOPOULOU
VIETNAM, SAPA

César Vallejo

(1892, Peru – 1938, Franța)

Poet peruvian, exilat în Europa după ce a fost persecutat în Peru pentru infracțiuni de drept comun (în 2007 o instanță peruană l-a declarat nevinovat). În Franța a făcut parte din Partidul Comunist. Cartea de referință este „Heralzii negri”.

Trece un om cu o pâine pe umăr...

(fragment)

Trece un om cu o pâine pe umăr,
și apoi voi scrie despre dublul meu?

Un altul se-așază, se scarpină strivește păduchele
sub braț;
cu ce curaj să vorbești despre psihanaliză?

Altul cu un băț în mână mi-a intrat în stern,
și medicului vreți să-i vorbesc de Socrate?

Un șchiop trece la braț cu un copil,
îl voi citi apoi pe André Breton?
[...]

Reprodus după César Vallejo, „Poeme umane, poeme în
proză”, traducere de Constantin Abăluță.

Agostino Neto

(1922, Coloniile Portugheze – 1979, Angola)

Membru al Partidului Comunist Angoloz, insurgent anticolonial, prim președinte al Angolei (1975-1979). A reprimat sângeros o revoltă anticomunistă în 1977.

Simfonii

O melodie pocnind palmierii
linge mânia unui ars

Culoare
răgușală
angoasă

Și muzica oamenilor
linge focul bătăliilor fără glorie

Surâsuri
dor
angoasă

Și lupta glorioasă a poporului

Muzica
simțită de sufletul meu

Reprodus după „Vatra”, nr. 8, 2013, traducere de George Anca.

Gabriele D’Annunzio

(1863, Regatul Italiei – 1938, Regatul Italiei)

Poet și politician italian. A luptat în Primul Război Mondial. Încă din timpul vieții era apelat „Poetul” și „Profetul”.

Bastardul: Sfârșit trist (fragmente)

Se cățara în sus pe râpa aspră,
Suflând din greu și palid, ucigașul,
Sub arșița imensă, ca o fiară;
Și-n mâini strângea cuțitul plin de sânge.

[...]

Suna-n văzduh, de muncă omenească,
Roșcatul țărni; trist, întrerupt, sosea
Prin adieri de vânt un cor de fete,

Și-n valul de smarald, vărgat cu zone
De aur, un cadavru-ntins pe spate
Scotea la soare pieptul sfărâmat.

Reprodus după „Hyperion”, nr. 7, 1934,
traducere de Pimen Constantinescu.

Walt Whitman

(1819, SUA – 1892, SUA)

Poet și eseist american. S-a considerat purtătorul de mesaj al americanilor, dar niciodată nu i-a fost recunoscut statutul de poet național.

Cântec despre mine

(fragment)

[...]

Mă las moștenire țărânei ca să reasc din iarba
pe care-o iubesc,
De vreți să mă găsiți de-acum încolo, căutați-mă
sub tălpile voastre.

Cu greu veți afla cine sunt și ce-nsen,
Dar eu totuși voi fi pentru voi sănătate,
Și sângele vostru-l voi face mai pur și mai tare.

La-ntâia încercare de n-ați izbutit să m-ajungeți,
nu pierdeți nădejdea,
Dacă nu mă găsiți într-un loc, căutați-mă într-altul,
Eu undeva m-am oprit și v-aștept.

Reprodus după Walt Whitman, „Cântec despre mine”,
traducere de Mihnea Gheorghiu.

DIMITRA STASINOPOULOU, INDIA

Naim Frasheri

(1846, Imperiul Otoman – 1900, Imperiul Otoman)

Poet național albanez, figură centrală a revivalismului albanez prin opera proprie și prin traduceri esențiale din literatura clasică. Albania și-a cucerit independența în 1913.

De-a lungul râului

(fragmente)

[...]

Uneori faci meandre, adesea mergi drept.
Uneori șchiopătezi, alergii alteori,
Uneori treci prin văi înverzite,
Alteori șerpuiești printre pomi.
Uneori treci în goană ca iureșul.
Ca vântul turbat; ca un cal fără frâu,
Năravaș, înspumat.

[...]

Și-așa, cu desmierdări și furtuni,
Tu pe pământ revii capricios,
Ca pământul să înflorească din nou
Din cenușa ta.
După-ntâlnirea lui cu tine,
El se îmbracă în veselie.
Pământul mort prin tine învie,
Devine grădina de flori ca de vis,
Mireasmă și culoare aduci tu din ceruri
Și prefaci lumea în rai...

Reprodus după ALAR.ro (f.trad.).

Rubén Darío

(1876, Nicaragua – 1916, Nicaragua [sub ocupație americană])

Poet, diplomat și om politic.

Versuri de toamnă

(fragment)

[...]

Iubirea trecătoare te-ncântă o scurtă perioadă,
și duce-n tot atâta timp la bucurie și mâhnire.
Acum o oră eu scriam un nume pe zăpadă,
și-acum o clipă, pe nisip, îmi declarăm noua iubire.
[...]

Reprodus după „Nord literar” 1, 2014,
traducere de Elena Liliana Popescu.

DIMITRA STASINOPOULOU
ETHIOPIA, OMO VALLEY, SURMA TRIBE

Nizar Qabbani

(1923, Statul Damasc - 1998, Marea Britanie)

Poet și diplomat sirian.

Scrisoare de sub ape

(fragment)

Dacă îmi ești prietenă,
ajută-mă să te părăsesc...
Ori dacă ești iubirea mea,
ajută-mă... să mă vindec de tine
Dacă aș fi știut
că marea e așa de adâncă,
nu aș fi plecat niciodată pe mare...
Dacă aș fi știut
că dragostea e așa primejdioasă,
nu m-aș fi îndrăgostit
Dacă mi-aș fi știut sfârșitul
nu aș fi început niciodată...
Te doresc
așa că învață-mă să nu te mai râvnesc atât,
învață-mă
cum să tai rădăcinile iubirii
din adâncuri,
învață-mă
cum mi-ar putea muri lacrimile în ochi,
și stinge iubirea,
cum dorințele mi s-ar putea sinucide
învață-mă,
învață-mă
cum să mă revolt împotriva ta
și să scap de sabia dorinței
După tine am rămas
ca o carte cu foile înlăcrimate...
Tu ești tot trecutul meu și prezentul

și toate zilele vieții mele...

Ție ți-am dăruit soarele,
atunci de ce îmi răspunzi cu întuneric?...
[...]

Reprodus după Nizar Qabbani, „Antologie lirică”,
traducere de Dumitru Chican.

José Martí

(1823, Coloniile Spaniole - 1895, Coloniile Spaniole)

Poet și erou național al Cubei, mort în luptele
contra Spaniei. Volumul cel mai important este
„Versuri simple”, din care face parte și poemul
„Yo soy un hombre sincero”. Parte din versurile
sale au fost adaptate în cântece emblematice
pentru America Latină, precum „Guantanamera”.
Cuba și-a cucerit independența în 1901.

Cuba și Noaptea

(fragmente)

Eu două patrii am: Cuba și Noaptea
Ori amândouă-s una? Îndată ce soarele
Își stinge lumina, înfașurată-n voaluri lungi,
Cu o garoafă-n mână și tăcută, trecând,
Cuba îmi pare o văduvă tristă.
Eu știu, sângerie. Ce-nseamnă garoafa aceea
Pieptul, sfâșiat îmi este și-i pustiu
Acolo unde se afla inima. E timpul.
Pentru a începe să mori. Noaptea e bună
Pentru a spune adio. Lumina te tulbură.
Și te tulbură cuvântul omului. Universul
Vorbește mai frumos decât omul.
[...]

Reprodus după „Cultura”, nr. 272, 2010.

Văd probleme, imaginează soluții, elaborează proiecte, caută finanțări, construiesc echipe, gestionează bugete. Când toate s-au terminat cu bine, încep munca. Ei sunt independenții.

Istoria cu i mic

Un proiect desfășurat de ARPAS și coordonat de Cristina Modreanu

Platforma Internațională de Teatru București, aflată recent la ediția a cincea, este un eveniment produs de Asociația Română pentru Promovarea Artelor Spectacolului (ARPAS). Evenimentul din acest an a propus realizarea unei arhive de povești exprimate prin spectacol teatral, un „puzzle reprezentativ pentru România de azi”. Lista de reprezentații a inclus „Jurnal de România Sfântu Gheorghe” și „Jurnal de România Constanța (concept și regie: Carmen Lidia Vidu), „București. Instalație umană” (un spectacol divised, coordonat de Radu-Alexandru Nica, după un concept de Florin Fieroiu) și trilogia „Anul dispărut” (dramaturgia: Peca Ștefan, regia: Ana Mărginean). Au mai avut loc dezbateri și discuții ale artiștilor cu publicul, ateliere și o invitație adresată publicului de a participa cu istorii personale. Pentru a stimula participarea spectatorilor, în cadrul dimensiunii interactive a proiectului, acestora le-au fost puse la dispoziție două modalități de a-și spune povestea: în scris, într-un „catalog al spectatorului extraordinar”,

gândit pentru foaierele teatrelor care gazduiesc spectacolele din cadrul Platformei, sau online, prin intermediul site-ului www.microistoria.ro.

Context: „Care este locul nostru pe harta Europei și unde ne aflăm după 100 de ani de existență – sunt întrebări foarte mari. Timp de patru zile vom încerca să facem pași, dar esențiali, pentru a încerca să le răspundem.” (Cristina Modreanu)

ARPAS nu este la primul demers destinat colectării poveștilor individuale care pot desena o hartă a istoriei recente a României. Anul trecut, echipa asociației a inițiat „Microistoria. Povești adevărate spuse pe viu”, un proiect care are ca finalitate spectacole în care persoane de diferite vârste, etnii și statusuri sociale își performează poveștile și o arhivă online a înregistrărilor acestora.

Context: „În 2018 împlinim 100 de ani. Dar cine suntem noi, românii, de fapt? Cu siguranță nu suntem deloc la fel, dar asta nu înseamnă că nu putem fi împreună. Proiectul Microistoria. Povești adevărate spuse pe viu își propune să arhiveze povești ale oamenilor obișnuiți din România, spuse live chiar de ei, și capabile să-i inspire și pe alții. La Microistoria, oameni din toate categoriile sociale, etnice, de vârstă și de gen care trăiesc în România povestesc live o întâmplare care le-a schimbat viața. Fiecare poveste e adevărată și fiecare voce care o spune este autentică, deci spectacolele se plasează între documentar și teatru. Rezultă o imagine a României, așa cum arată ea astăzi, după 100 de ani de existență. Un puzzle complex, profund emoționant, capabil să-i inspire și pe alții, o arhivă vie. Arta povestirii redevine instrument de cunoaștere și de învățare a toleranței.”

„Istoria cu i mic” este un proiect co-finanțat de Institutul Cultural Român, Primăria București prin ARCUB – Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului București, British Council Romania, AFCN – proiecte culturale și UNITER,

Nu suntem toți la fel,
dar putem fi împreună

Accidentul

ALINA CONSTANTINESCU

Din nou la start

MARIA MIHUL

în parteneriat cu Teatrul Mic din București și Centrul de Teatru Educațional Replika. „Microistoria” este un proiect desfășurat în parteneriat cu Teatrul Național Radiofonic, cu sprijinul ARCUB și unteatru și co finanțat de AFCN.

Povești despre noroc și ghinion

EMANUEL MODOC

Nu cred că exagerez când spun că majoritatea prozatorilor ultimului deceniu și-au augmentat capitalul cultural cu ajutorul profesiei lor extra-literare și nu prin asocieri interne în cadrul câmpului literar. Jurnaliști culturali, publicitari, arhitecți, avocați, aceștia (ceva mai izolat în cazul ultimelor două categorii) își folosesc invariabil capitalul de influenceri în mica sau marea lor sferă pentru a cumula capital cultural, dar și de direcție critică. În toate aceste cazuri, intervențiile instituționale (mă refer aici la cazuri rare de marketing sau de scouting instituțional) n-au avut niciun fel de aport la intrarea în circuit a acestor prozatori tineri care, atenție, sunt mult mai promițători decât cei „moșiți” în interiorul vreunui atelier sau masterat de scriere creatoare. Din aceste scurte observații, cred că se pot extrapola două direcții mari ale prozei românești: de-o parte avem o proză „instituționalizată”, răsfățată mereu atât de examenul critic, cât și de principalii animatori culturali ai momentului; de cealaltă parte, o proză de „outsideri”, care se profesionalizează tot mai mult și își câștigă relevanța nu atât prin antreprenoriat cultural cât, mai degrabă, prin propriul bazin de cititori câștigați din sfera extra-literară.

Nu cred că e cazul să explic din ce categorie face parte Mihai Radu. E, însă, cazul să atrag atenția asupra diferențelor majore dintre Mihai Radu prozatorul și Mihai Radu autorul de postări amuzante pe rețelele de socializare, sau interlocutorul din dialogurile spumoase cu Simona Tache. Căci, în cazul prozatorului, avem de-a face cu un personaj care surprinde prin contrast. Jurnalistul lansează, prin „Extraconjugal”, o scriitură care uzează de obsesional (metodă cu puternică tradiție literară autohtonă) pentru a construi un roman ale cărui fire principale sunt influențate de forța centripetă a enigmei dezvăluite încă din prima frază („Ieri am aflat că mama are o boală cu transmitere sexuală”), totul într-un ritm care degajă control stilistic, eleganță a frazei și o bună manipulare a particularităților genului pe care îl livrează. Cele mai puternice pasaje sunt cele în care „aptitudinile analitice hipertrofiate” ale naratorului (cum le numește Carmen Mușat pe coperta a patra) sunt folosite în relație cu mecanismele care pun în mișcare mașinăria narativă. Iată cum, de pildă, e redat șocul inițial al veștii care deschide romanul: „Mi s-a părut murdară mama. Nu neapărat moral sau mai știu eu ce, ci din cauza bolii impregnate în carnea ei bătrână, care cu greu ar mai putea fi alungat de acolo. Carnea omului bătrân e un adăpost sigur”; „Transmiterea sexuală îmi sunase din start ca un proces ce are loc într-o instalație sau ceva de genul ăsta – mama ca o instalație, mama ca o lumină de avertizare aprinsă pe bordul familiei. Un traseu mecanic, un ansamblu hidraulic, boala rușinoasă care circulă prin niște furtunuri din interiorul maică-mii, conectată acum la rezervorul depravării”.

Mihai Radu,
Extraconjugal,
Editura Polirom,
Iași,
2017

Narațiunea internă, cea prin care Robert vorbește mai mult pentru sine și care, prin extrapolare, duce la conturarea acestuia ca personaj central, ajunge să fie deseori parodică prin aceste exagerări și redundanțe.

De multe ori, însă, introspecția nu poate ieși din propriul ei tropism. Acolo unde se hrănește din seva evenimentială, ea își are rostul și poate fi ghidată de către Mihai Radu cu dexteritate. Însă, cu aceeași dexteritate alunecă și în artificiu ridicol: „Clădirea gării e scufundată în întuneric, cum se spune. Fac dreapta spre cartierul de case unde locuiesc ai mei și mă întreb: o clădire scufundată într-un întuneric este ea oare împinsă de jos în sus cu o greutate egală cu volumul de întuneric pe care l-a dislocat?”. Narațiunea internă, cea prin care Robert vorbește mai mult pentru sine și care, prin extrapolare, duce la conturarea acestuia ca personaj central, ajunge să fie deseori parodică prin aceste exagerări și redundanțe. Însă, dincolo de aceste alunecări, rămân notabile fragmentele în care Robert reușește să vorbească despre sine fără să dea impresia de solipsism ieftin și în care amploarea gestului „extraconjugal” poate fi resimțită din felul în care existența Alexandrei – până în momentul în care află că e înșelată – rămâne imperturbabilă: „«Nevinovăția» mea se petrecea în timp ce ea, Alexandra, stătea acasă cu Veronica, o alăpta, în timp ce se privea seara în oglindă goală și își zicea că nu va mai putea da jos niciodată cele zece kilograme în plus (...). Nu aveam planuri, nu aveam nimic, Ve împlinise deja

un an și seara, când mă întorceam de la muncă și de la «nevinovăția» mea, o găseam pe Alexandra căutând case pe internet, rețete de mâncare sănătoasă, liste cu aditivi alimentari și studii cu efectele pesticidelor asupra omului”.

Dacă figurile feminine ale romanului sunt construite pe principiul oglinzirii (Camelia, cu toate nereușitele ei conjugale, preia, fatalist-mimetic, tabieturile mamei sale, iar Ve e, în proiecția lui Robert, o extensie a Alexandrei și, deci, o existență incomodă) și beneficiază de cele mai complexe analize, cvasi-absența figurii paterne – și, mai exact, pasivitatea funciară a tatălui –, instrumentalizată în primă fază pentru a justifica amantlâcul mamei, ajunge să fie inexplicabilă în momentul în care ni se relevă faptul că și tatăl lui Robert avea parte de aranjamente extra-conjugale. În afară de aceste lacune caracterologice, de prelungirea, până la irelevantă, prin niște tururi de forță introspective, a notației psihologizante și de artificialitatea izolată a câtorva secvențe de dialog, „Extraconjugal” câștigă, prin complexitatea tramei și construcția atentă în limitele subgenului pe care își propune să-l livreze, un loc pe lista scurtă a celor mai reușite romane din ultimii doi ani. ■

Cum s-a înfăptuit România

Reflecții la un secol de la 1918

IOAN AUREL POP

Gândurile noastre în legătură cu anul 1918 sunt împărțite. Pe de o parte, comemorăm moartea a milioane de oameni, între care și sute de mii de români, iar pe de alta celebrăm înfăptuirea deplină a statului național unitar român modern.

Dacă în Occident, ideea statului național a fost mai timpurie (secolele XV-XVI), în Orient, lucrurile capătă contur în acest sens abia în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. În aceste secole, cei mai luminați dintre greci, cehi, slovaci, croați, polonezi, lituanieni, estonieni, letoni, ucraineni, români, bulgari, sârbi și alții – adică dintre acele popoare care nu aveau state naționale sau state naționale moderne și unitare – au fost animați de ideea națională, întreprinzând ceea ce francezii, englezii, spaniolii și alții făcuseră mai devreme. Cei mai mari intelectuali și politicieni ai acestor neamuri au înțeles un lucru elementar: fără stat național, popoarele lor riscau să fie înghițite de imperiile rapace, să fie deznaționalizate sau silite să emigreze. Românii, care până la 1859 aveau doar două state autonome, supuse Porții, restul, adică mai mult de jumătate dintre ei, fiind risipiți în Imperiul Țarist, în Imperiul Otoman și mai ales în

Imperiul Habsburgic, au înțeles prin elitele lor că nu aveau altă alternativă decât unirea. Revoluția Română de la 1848-1849 a trasat programul de dezvoltare a românilor și de formare și consolidare a României până la 1918.

Se accentuează între români convingerea că vorbind aceeași limbă, având același nume (pornit de la numele Romei), aceeași origine, aceeași credință, aceleași tradiții, locuind același teritoriu etc., formează o națiune care are dreptul la propriul stat. Această convingere poartă numele de conștiință națională.

Prin urmare, după 1848, obiectivul fundamental al românilor, care formau încă din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea o națiune modernă, s-a dovedit a fi unitatea politică națională. Au înțeles atunci conducătorii (dar nu numai ei) românilor că orice națiune merita să aibă propriul său stat unitar, privit drept cadru de conservare și dezvoltare a corpului național, în ansamblu, și al fiecărui individ care compunea acest corp. Imperiile multinaționale dădeau semne de oboseală, nu se mai puteau menține prin preceptele lor medievale depășite, prin absolutism și neoabsolutism, prin soluții parțiale și prin reforme controlate, care nemulțumeau grav popoarele asuprite.

După 1848, dorința masivă de unire a românilor într-un stat național, a fost conjugată cu acțiunile pe plan internațional, de obținere a sprijinului marilor puteri. Românii știau că, fără suportul unora dintre marile puteri, efortul lor intern de unire nu putea avea succes și că unirea trebuia făcută în etape, cum aveau să procedeze și italienii și germanii. Era clar că, înainte de unirea provinciilor ocupate efectiv de străini,

DIMITRA STASINOPOULOU, ROMÂNIA

trebuia format un nucleu de stat național din Moldova și Țara Românească, care erau state cvasi-independente, aflate doar formal sub suzeranitatea otomană. Unirea românilor într-un stat național a cuprins următoarele etape:

1) 1848-1859-1866: unirea Moldovei și Țării Românești într-un stat, numit oficial România și reformat după principiile occidentale;

2) 1877-1878-1881: Războiul pentru independența României și lupta pentru recunoașterea oficială a independenței absolute a țării pe plan internațional; unirea Dobrogei cu România și proclamarea țării drept regat;

3) 1914-1918-1920: participarea românilor și a României la Primul Război Mondial; unirea cu România a Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei; recunoașterea pe plan internațional a statului național unitar român în granițele sale istorice.

Jumătatea secolului XIX și deceniile care au urmat

au marcat pentru mai multe națiuni o epocă de formare sau de consolidare a unității lor politice. Așa a fost cazul germanilor, italienilor, românilor, dar și al americanilor, care, în urma Războiului Civil, au evitat secesiunea și au întărit forța națiunii lor.

„Ora astrală” a românilor a fost anul 1918, când, prin aplicarea dreptului la autodeterminare – oficializat în urma declarației președintelui Woodrow Wilson, din ianuarie 1918 – s-au unit provinciile istorice cu Regatul României. Actele înfăptuite în 1918 au fost recunoscute oficial de către marile puteri la Conferința de Pace de la Paris din 1919-1920. Tratatul special cu Austria (la Saint Germain), cu Bulgaria (la Neuilly-sur-Seine) și cu Ungaria (la Trianon) au consacrat pe plan internațional, ceea ce poporul român decisese în anul 1918, adică noua componență a țării și noile granițe ale României. Numai Rusia Sovietică (din 1922, URSS), absentă la conferința de pace, nu a recunoscut unirea Basarabiei cu România, dar au făcut-o, în schimb, marile puteri

occidentale. Noul cadru politic-teritorial din Europa Centrală a creat, după 1918, condițiile favorabile dezvoltării națiunilor, dar a conținut și germenele unor rivalități și contradicții, acutizate o dată cu accentuarea revizionismului. Oricum, în 1919-1920, pentru prima oară în istoric, marile puteri au ținut seama și de voința popoarelor, nu numai de propriile interese, când au aprobat noua arhitectură a Europei. Această arhitectură, în ciuda modificărilor mari pe care le-a suferit după Al Doilea Război Mondial, este validă în linii mari și astăzi. După căderea comunismului, configurația de la 1919-1920 s-a șubrezit pe alocuri și s-a consolidat în alte locuri.

Acestea sunt faptele. Firește, regimul comunist din România – o ordine de stat adusă la noi pe tancurile sovietice și continuată de anumiți români – a avut o atitudine paradoxală în prezentarea istoriei românilor și mai ales a formării statului național: de la internaționalismul proletar (în timpul căruia până și numele de român era uneori prohibit) s-a ajuns la naționalismul comunist și la regimul comunist de model aproape asiatic; în acești 10-15 ani, istoria României a devenit albă, imaculată, și exclusiv glorioasă, iar „geniul Carpaților” a ajuns să fie plasat în fruntea voievozilor etc.

De aceea, românii, au intrat în epoca de libertate cu un mare handicap în raport cu vecinii din alte țări foste socialiste. Niciunii dintre vecinii României, cu excepția popoarelor trăitoare în URSS, nu avuseseră un asemenea regim. Ca urmare, după 1989, a urmat o descătușare sui generis care a adus mari suferințe, iar pe tărâmul istoriei a condus la căderea, de multe ori, în extrema cealaltă, adică la ideea că – din moment ce comunismul îi mințise pe români prin glorificarea trecutului și prezentului – aceștia nu fuseserăm buni de nimic niciodată.

Reconstituirea vieții trecute, cu scopul cunoașterii veridice a ceea ce a fost, se face numai prin intermediul specialiștilor (al istoricilor de meserie), cu metodele consacrate și prin apelul la izvoare. Altminteri, redesenarea trecutului prin stimularea imaginației poate să însemne

orice, numai istorie nu. Astăzi, la un secol de la Marele Război, memoria comunităților recheamă trecutul la apel și mai ales anii 1914-1920. Natural, în toți anii s-a întâmplat câte ceva important, așa că rememorarea nu poate fi în niciun fel caducă.

De exemplu, în august 1916, România intra în luptă împotriva Austro-Ungariei (și, implicit, a Germaniei și aliaților lor), cu gândul la eliberarea milioanele de români din Transilvania, Banat, Crișana, Banat, Maramureș și Bucovina. Însă decizia din 14 august 1916, când regele a convocat Consiliul de Coroană ca să anunțe calea de urmat, nu a fost ușoară. S-au confruntat pe față cele două grupări – e drept, inegale – ambele cu dorința de apărare a intereselor țării. Marele om politic Petre Carp – revoltat și mânios pe rege când acesta și-a expus și motivat opțiunea pentru Antanta – a proferat vorbe grele (dorința ca armata română să fie învinsă; trimiterea fiilor săi în război, dar în armata germană etc.) și i-a adus aminte suveranului că face parte dintr-o dinastie germană, care are anumite interese de apărut. Îndurerat, dar ferm și lucid, regele a rostit atunci cuvinte memorabile, azi uitate de mulți:

„D-le Carp, ați greșit când ați vorbit de interesele dinastiei. Nu cunosc interesele dinastiei, nu cunosc decât interesele țării. În conștiința mea aceste două interese se confundă. Dacă m-am hotărât să fac acest pas grav, e fiindcă, după matură chibzuință, eu am ajuns la convingerea, adâncă și nestrămutată, că el corespunde cu adevăratele aspirațiuni ale neamului... Dinastia va urma soarta țării, învingătoare cu ea, sau învinsă cu ea. Deoarece, mai presus de toate, să știți, d-le Carp, că dinastia mea este română. Rău ați făcut când ați făcut-o străină, germană. Nu, e românească! Românii nu au adus aici pe unchiul meu, regele Carol, ca să întemeieze o dinastie germană la gurile Dunării, ci o dinastie națională și revendic pentru Casa Mea cinstea de a fi îndeplinit în întregime misiunea pe care acest popor i-a încredințat-o”. Acestea sunt vorbe și fapte ale unui mare om de stat român, demne de memoria colectivă și demne de urmat și astăzi.

Prin urmare, în august 1916, România declara război Austro-Ungariei, în conformitate cu înțelegerile secrete semnate cu Antanta. Acum începeau și dramele multor militari români transilvani, bănățeni, crișeni, maramureșeni etc., obligați să lupte contra românilor din Regat, drame sublimite literar de Liviu Rebreanu în „Pădurea spânzuraților”, dar și de alții, prin alte mijloace. În 1916-1917, după ocuparea Țării Românești și a Bucureștilor, după mutarea autorităților centrale la Iași, după rezistența curajoasă de la Mărăști, Mărășești și Oituz, era cât pe ce să fim șterși complet de pe hartă, prinși între amenințarea Puterilor Centrale și a celei estice (de la un timp bolșevice). Anul 1918, cu puține umbre și cu multe lumini, a adus împlinirea statului național român. Menționăm că în acei ani – 1918 și precedenții – s-au pregătit destrămarea imperiilor multinaționale și emanciparea popoarelor frustrate după secole de asuprire. Astfel, din vechile imperii rus, german și austro-ungar, s-au născut ori au renăscut în forme noi Polonia, Cehoslovacia, Regatul sârbilor, croaților și slovenilor (numit, din 1929, Iugoslavia), România, Austria, Ungaria, Germania, țările baltice. În cazul României, situația este similară, dar și deosebită în raport cu exemplele menționate. În vreme ce viitoarea Iugoslavie și Cehoslovacia erau state multinaționale, Austria și Germania state naționale federale, Ungaria, România, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia etc. erau state de tip național unitar, cu majorități absolute deținute de popoarele care le dădeau numele.

Toate aceste schimbări fundamentale, așa cum nu mai cunoscuse harta Europei de la Pacea Westfalică (1648) încoace, s-au înfăptuit după reguli precise, agreate de comunitatea internațională, și au fost apoi aprobate (cu anumite ajustări, acolo unde au decis puterile învingătoare) prin Conferința de Pace de la Paris, din anii 1919-1920. Modificările teritoriale și politice de amploare, petrecute în anii războiului și, mai ales în 1918-1920, au două componente, una internă și cealaltă internațională. Componenta internă ține de dorința majorităților etnice (considerate anterior minorități) din anumite regiuni de a trăi în state proprii sau în

state locuite de aceleași etnii, adică de a crea condiții pentru ca marea majoritate a polonezilor să trăiască în Polonia, marea majoritate a cehilor în Cehia, a slovacilor în Slovacia, a ungurilor în Ungaria, a românilor în România etc. Firește, erau și voci care doreau ca toți polonezii să trăiască în Polonia, ca toți cehii să trăiască în Cehia ș.a.m.d., ceea ce era imposibil; după cum erau alții care sperau să păstreze, în forme adaptate, vechile imperii rebotezate și cosmetizate, ceea ce era iarăși imposibil. Este drept că această dorință de unitate națională ocrotită de state naționale era ultima etapă a evoluției mișcărilor de emancipare, fiindcă anterior, timp de circa două secole, naționalitățile au dorit doar egalitatea cu națiunile dominante, fără să ceară neapărat *expressis verbis* frângerea acestor imperii și formarea statelor naționale unitare. Românii cuprinși în Imperiul Habsburgic (iar de la 1867, într-o formă sui generis a acestuia, numită Austro-Ungaria), dar și cei din Imperiul Țarist, s-au încadrat, alături de polonezi, cehi, slovaci, croați, sârbi, baltici, finlandezi, ucraineni etc., în această evoluție, fără mari deosebiri ori particularități. În anul 1918, lucrurile s-au precipitat peste tot în regiune, mai ales după ce Rusia a produs cea mai mare schimbare de regim politic din istoria sa, defectând și încheind apoi un tratat separat de pace. Românii, în noile condiții, s-au organizat, și-au ales propriile organe reprezentative – politice și militare (de ordine publică) – și, acolo unde s-a putut, au preluat controlul local asupra teritoriului. Anumite astfel de organisme reprezentative centrale, recunoscute de comunitatea internațională ca legale, au decis soarta Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei (în sens larg, adică vechiul voievodat, cu Banatul, Crișana, Sătmarul, Maramureșul). Aceste foruri erau „Sfatul Țării” (la Chișinău, în 27 martie/9 aprilie 1918), „Congresul General al Bucovinei” (la Cernăuți, în 15/28 noiembrie 1918) și „Marea Adunare Națională”, prin cei 1228 de delegați cu drept de vot (la Alba Iulia, în 18 noiembrie/1 decembrie 1918).

Toate aceste acte de voință ale națiunii române au fost apoi aprobate de către forul mondial

recunoscut să facă acest lucru, anume de către Conferința Păcii de la Paris, din anii 1919-1920. Cealaltă conferință de pace, de după Al Doilea Război Mondial, din anii 1946-1947, a confirmat din nou decizia luată de români în 1918 și ratificată în 1919-1920, exceptând răpirile teritoriale făcute de regimul comunist stalinist în timpul și la finele războiului (nordul Bucovinei, ținutul Herța și Basarabia).

Majoritatea istoricilor români și străini – cu inerente variațiuni – prezintă succesiunea faptelor de mai sus în același fel, rezervându-și opinii proprii în interpretări.

Astăzi, în contextul celor o sută de ani trecuți de la declanșarea și desfășurarea Primului Război Mondial, aproape toate popoarele rememorează evenimentele de atunci, care au condus, prin anii 1917-1920, la schimbări teritoriale și etnice majore, rezultate, în mare parte, din mișcarea de emancipare națională și din prăbușirea imperiilor multinaționale (cel puțin în raport cu formele în care existaseră anterior). La finele anului 1918, România avea aproape 300 000 de km pătrați și circa 15 milioane de locuitori, devenind astfel o putere regională de prim rang. În acest stat, majoritatea absolută a populației o dețineau românii, aproape trei sferturi din populație (circa 73%), minoritățile fiind formate din maghiari (8%), germani (4%), evrei (4%), grupuri de slavi și alții.

Firește, de-a lungul timpului, s-au exprimat opinii istorice diverse despre marile schimbări de la finele Primului Război Mondial, învingătorii fiind, în linii mari, mulțumiți și laudativi față de acele evoluții, iar învinșii fiind critici și dornici de revanșă. În țările succesoare imperiilor destrămate, tonul istoricilor, al intelectualilor în general și al opiniei publice a fost unul plin de entuziasm, de bucurie față de realizarea edificiilor naționale și chiar triumfalist, în anumite perioade. Aceasta era vocea majorității, fiindcă reprezentanții minorităților (mai ales ai acelor minorități foste odinioară majorități) au fost, în cea mai mare parte, reținuți, dacă nu ostili și opozanți direcți. Nu se putea trece

prea ușor de la conștiința de națiune imperială, regală, dominantă și stăpână la conștiința de națiune obișnuită ori de minoritate națională ori de grup etnic trăitor într-un stat diferit. Schematizările privesc, desigur, realitatea de bogăția și varietatea detaliilor, de paleta largă a situațiilor de nuanță. Pornind de la această constatare, este clar că au fost atunci și români care (ca și unii cehi, polonezi, croați, unguri etc.) nu au vrut destrămarea monarhiei habsburgice, din varii motive, de la oportunitatea personală până la credința că viața lor sau a națiunii lor ar fi trebuit să se dezvolte în alte cadre, de exemplu occidentale și nu „balcanice”. Ceea ce este însă clar atestat și dovedit, fără nicio putință de tăgadă, este faptul că majoritatea românilor au dorit să facă parte din România, că au format Regatul României Mari și că acesta a fost recunoscut pe plan internațional, prin tratate.

Între anii 1848 și 1918, cele mai legitime sau mai progresiste mișcări europene erau cele de emancipare națională, de obținere a libertăților democratice, de subminare a imperiilor oprimate, de formare a statelor după criteriile etno-naționale. Așa au procedat aproape toate națiunile de atunci, luând exemplul de la occidentali, care făcuseră acest lucru anterior. Aceasta era tendința cea mai avansată în acel moment! Nimeni nu vorbea de uniunea europeană, de globalizare, de autonomia teritorială a minorităților sau de eliminarea discriminărilor pe criterii religioase.

Românii – în marea lor majoritate – au fost antrenați atunci să lupte pentru formarea statului lor național, așa cum au procedat italienii, germanii, polonezii, sârbii, cehii, slovacii, letonii, estonienii, lituanienii etc. Nu făcut-o nici mai bine și nici mai rău decât alții. Nu au fost, în această luptă a lor, nici mai conștienți sau mai entuziaști, dar nici mai apatici sau mai reticenți decât alții, decât vecinii lor. Firește, este absurd să susținem că toți românii au participat la mișcarea pentru unire sau că toți au dorit cu ardoare unirea. Totodată, este nerealist și incorect să spunem că unirea de la 1918 s-a făcut în condiții ideale, cu respectarea tuturor principiilor democratice

etern valabile și că nu au fost încălcate atunci drepturile și valorile nimănui. Dar și mai incorect este să pretindem că românii – la modul general – nu au dorit unirea, că ei erau atrași mai degrabă de civilizația superioară apuseană decât de Vechiul Regat, că un mănunchi de intelectuali i-ar fi amăgit și ar fi acționat în numele lor.

Toate datele de care dispunem în prezent arată că majoritatea românilor din acele provincii au dorit unirea cu România și că au exprimat ferm acest lucru, la nivelul exigențelor democratice de atunci. Mai mult, comunitatea internațională a apreciat actul de voință națională a românilor, formulat în anul 1918, și a recunoscut realitățile decise de români. Atunci când a fost posibil, mai ales în Bucovina, dar și în Basarabia și Transilvania, minoritățile au fost întrebate, iar unii membri ai lor au și susținut apartenența

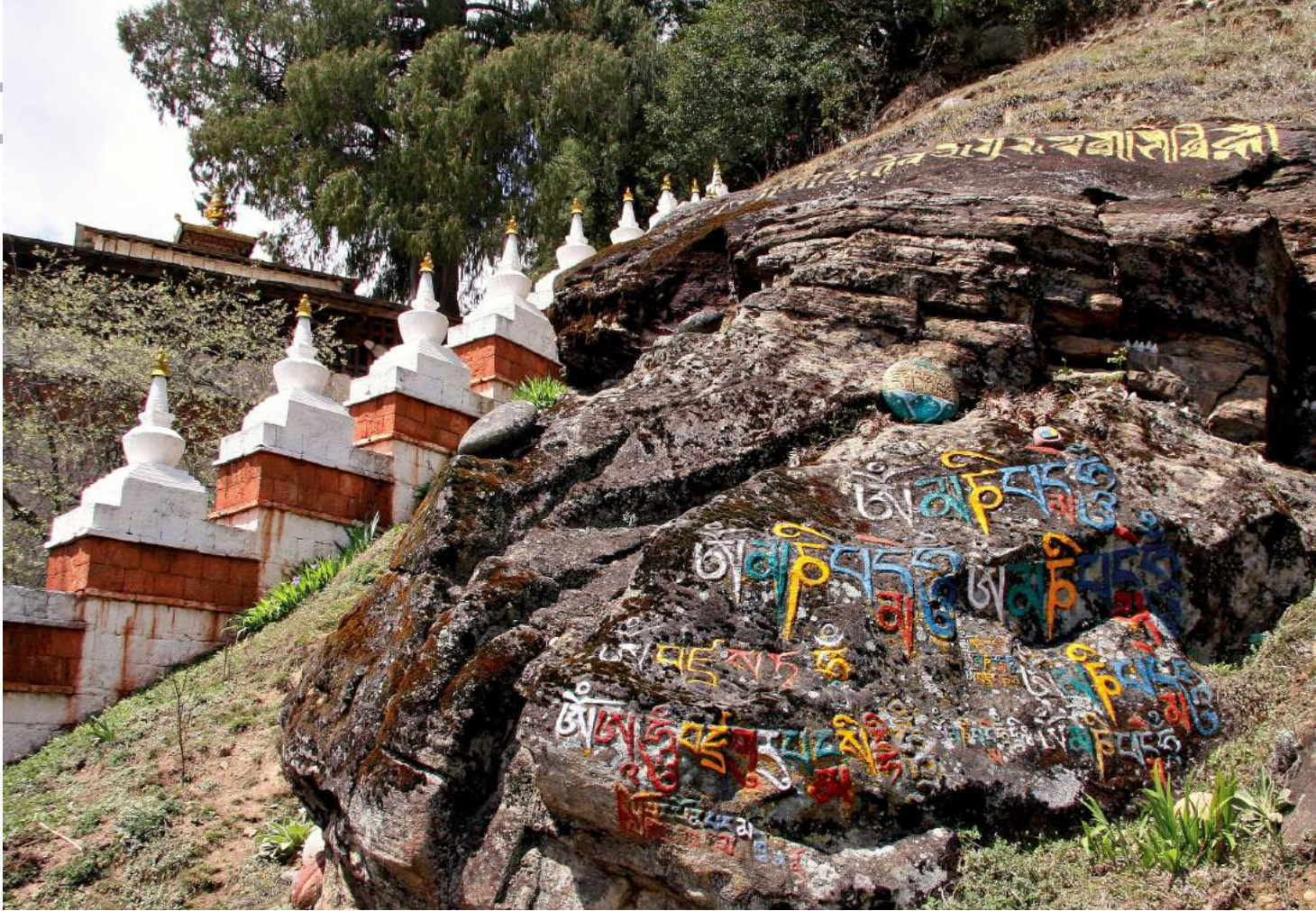
la România. Dar ei – românii – au fost conduși mereu de elite și nu au rămas nicio clipă fără elite. Aceasta le-a fost salvarea. Conducătorii, desprinși din popor, se ghidau după aspirațiile poporului, le justificau și le susțineau, iar poporul își urma conducătorii.

De aceea, revin la vorbele înțeleptului Mihail Kogălniceanu: „Unirea națiunea a făcut-o!”. E vorba de națiunea română de oricând și de oriunde. Unirea i-a coagulat pe români și în formele de manifestare ale vieții lor cotidiene, de aceea unirea trebuie făurită, re-făurită și re-trăită mereu și mai ales acum la un secol de la împlinirea României Întregite. Unirea și România unită nu sunt daturi eterne, ci ele sunt edificii făurite greu, iar edificiile nu se lasă de izbeliște, ci se apără, se ocrotesc și se primenesc în fiecare zi, după exemplul a ceea au știut să facă generațiile trecute. ■

DIMITRA STASINOPOULOU, ROMÂNIA

Fericirea. Artă de a trăi în pace, cu încredere și bucurie

DIMITRA STASINOPOULOU

Fericirea și suferința nu depind de bogăție sau de sărăcie, ci de felul bun sau rău în care înțelegem lucrurile, în mintea noastră.

Interesul în fotografie a apărut târziu în viața mea. De fapt, am început când aveam cincizeci de ani și România a fost țara care m-a inspirat prima dată să iau aparatul de fotografiat și să capturez imagini. Voi fi mereu recunoscătoare pentru aceasta! După ce a apărut prima mea carte despre România, în 2004, am început să călătoresc în locuri izolate și să fotografiez oameni care erau departe de modul de viață modern din occident. Fiind mereu

uimită de spiritul și ospitalitatea lor, am încercat să documentez un fel de abordare demnă a vieții și să capturez imaginea unor culturi fragile și a unor oameni marginalizați. Nu putem schimba lumea prin intermediul fotografiei, dar putem schimba mentalități, putem să atingem inimi și să dăm o voce aceluia care stă în tăcere.

Tot ce întâlnești în aceste țări este excepțional și impresionant. Prin urmare, ești obligat să iei imediat o decizie și să alegi un subiect. Umblând prin zone diferite, am fost ispitită să fotografiez toate aceste acte de îndelungă răbdare: fețele, câmpiile nesfârșite, adăposturile improvizate. După ce am depășit acest prim impuls, a apărut concluzia că prezentarea sărăciei unei țări sărace era, cu adevărat, lucrul cel mai simplu de făcut. Astfel, m-am decis ca, în loc de aceasta, să încerc să capturez prin obiectivul meu umila respirație ascunsă sub toate aceste nenorociri: demnitatea

umană, suavitatea și optimismul lor. Calitățile acestor oameni sunt atât de puternice încât condițiile lor de viață trec în planul secundar.

Fotografiezi lucrurile care mă emoționează. Fotografiezi din inimă pentru a putea spune poveștile vizuale pe care le iubesc și de care îmi pasă, descoperind ce înseamnă să vezi ceva cu adevărat, nu doar să te uiți la acel ceva. Cred că putem învăța multe de la acești oameni, de la obiceiul lor de a da ceva înapoi și de la demnitatea lor. Fericirea și suferința nu depind de bogăție sau de sărăcie, ci de felul bun sau rău în care înțelegem lucrurile, în mintea noastră. Nu constă în avere sau în aur, ci sălășluiește în sufletul nostru, iar eu cred că aceste fotografii dovedesc

acest lucru. Acești oameni îmi lasă un minunat simțământ al ființei. Nimic nu se poate compara cu acest lucru. Este un drum al descoperirilor. Faptul că pot simți și trăi aceste străvechi culturi este cel mai mare semn de recunoștință arătat vieții.

Întotdeauna am văzut fotografia ca pe un dar: fotografiile nu le „faci”, le primești. Fără acest dar, fără a primi această permisiune, nu vei obține niciodată aceste fotografii. Așadar, există această colaborare incredibilă care are loc între tine și subiectul pe care îl abordezi, pentru că ți se permite să intri în lumea sa. Sper din toate puterile să pot continua să explorez și să dezvălui lumea în toată naturațea și frumusețea ei.

[32] augustin buzura

Viața cuvintelor, după moartea scriitorului.

Întâlniri cu Augustin Buzura

www.b-critic.ro

Anul trecut, la scurt timp după moartea scriitorului Augustin Buzura, Fundația Culturală Română, cu sprijinul Institutului Cultural Român, a editat volumul de mărturii „Întâlniri cu Augustin Buzura”. În argumentul care însoțește antologia de texte – scrise de cei care s-au aflat, de-a lungul timpului, în apropierea lui Augustin Buzura –, se vorbește despre o „cultură a întâlnirii” pe care acesta a practicat-o, construind „o întregă viziune culturală și morală”. „Mesajul umanist al operei lui Augustin Buzura poartă în sine o mare deschidere spre celălalt, generozitate, respect pentru demnitatea umană și dorința stabilizării, prin dialog, a unui climat de pace socială, fără de care democrația nu ar fi posibilă nicăieri în lume. Mărturiile tuturor autorilor cu care Augustin Buzura se

întâlnește în aceste pagini – personalități din mediul academic și universitar, medici de elită, cercetători, scriitori, artiști, publiciști din țară și din străinătate, colaboratori, prieteni și apropiați – vorbesc, fiecare câte puțin, despre toate acestea”. Pornind de la felul în care fiecare dintre participanții la volum a descris întâlnirea cu scriitorul și gazetarul Augustin Buzura, platforma b-critic.ro a realizat montajul video „Viața cuvintelor după moartea scriitorului”. Producția valorifică imagini din arhiva personală a scriitorului, imagini realizate în cea mai mare parte de fotografii Mihai Adrian Buzura. Pentru acordul de folosire a conținuturilor de text și imagine utilizate, b-critic.ro mulțumește familiei Buzura și Fundației Culturale Române. ■

(<https://www.b-critic.ro/carte/viața-cuvintelor-după-moartea-scriitorului-intalniri-cu-augustin-buzura/>)

„De fapt, întotdeauna m-am socotit liber să scriu ceea ce văd și ceea ce simt. Oriunde aș fi fost pe glob, cred că tot la fel aș fi scris.”

Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE EDITORIALE

Concursul se adresează jurnaliștilor, elevilor, studenților și oricărui tineri talentați, interesați să scrie editoriale pe diferite teme lansate trimestrial și promovate de **Fundația Culturală Augustin Buzura.**

Vârsta candidaților nu trebuie să depășească 35 de ani.

Materialul câștigător va fi publicat în revista **Cultura** precum și pe site-ul Fundației Culturale Augustin Buzura.

Primul concurs are ca subiect **Centenarul Marii Uniri**, textele urmând să fie trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org,

până la data de 15 noiembrie 2018, în vederea jurizării.

Textul nu trebuie să depășească 5000 de semne.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura

„Cartea am scris-o cu o infinită furie, de parcă aş fi fost obligat să-i organizez şi să-i îndemn la revoltă pe toţi cei ce aveau impresia că nu vor îndrăzni niciodată să depăşească nişte comune aspiraţii domestice, să-i conving să vrea mai mult, adică să nu se cosmetizeze lumea în care trăiau, ci să o schimbe din rădăcini.” - Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE SCENARII

după romanul „Vocile nopții”

Premiul se va acorda scenaristului care va reuși să ofere, într-o perspectivă sugestivă, imaginea mediului radiografiat de Augustin Buzura, cu profunzime, dramatism și umor, în romanul „Vocile nopții”.

Scenariul câștigător va fi luat în calcul de membrii juriului în vederea ecranizării.

Valoarea premiului este de **10.000 euro**.

Scenariile, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura

*„Vrem, nu vrem, trebuie să ne facem recitalul în timpul cât ne este dat,
chiar dacă lehamitea și durerea încearcă deseori să ne învingă.”*

Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE ADAPTARE SCENICĂ

Concursul presupune decuparea și adaptarea scenică, sub formă de monolog, a unui fragment la alegere din scrierile lui Augustin Buzura.

Tematica fragmentului ales trebuie să scoată în evidență dramatismul monologului interior al unuia dintre personajele operelor lui Augustin Buzura.

Durata monologului nu trebuie să depășească 40 de minute.

Valoarea premiului este de **5.000 euro**.

Textul câștigător va fi preluat spre interpretare de actorul Vlad Ivanov.

Textele, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura